

УДК 343.9

**ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ
В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ
У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК
ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ**

М. Кузьма

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: mariakuzma93@gmail.com*

Розглянуто основні розбіжності між нормами Кримінально-виконавчого кодексу України та міжнародними стандартами виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх, встановленими в міжнародних правових актах, які застосовують в Україні, а також запропоновано зміни для вдосконалення чинного національного пенітенціарного законодавства. З'ясовано зміст поняття «міжнародні стандарти» та на основі цього запропоновано власне визначення міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх задля правильного розуміння викладеного у статті. Водночас звернуто увагу на те, що презумпція обов'язковості міжнародно-правових актів стосується тільки міжнародних договорів. Наголошено на тому, що українське кримінально-виконавче законодавство недосконале. Зокрема, це стосується умов відбування неповнолітніми покарання у виді позбавлення волі на певний строк, а саме: звуження їхніх прав, порівняно з правами інших засуджених, через помилки законодавчої техніки; накладення надто суворих покарань, які погіршують чи можуть погіршувати психічне здоров'я неповнолітнього тощо. Крім того, акцентовано, що рекомендаційні норми, які містяться у міжнародних правових актах, впроваджуються у національне законодавство формально, як необов'язкові норми.

Ключові слова: виправні заклади, неповнолітні засуджені (в'язні, ув'язнені), кримінально-виконавче (пенітенціарне) законодавство.

Україна є учасником багатьох міжнародних організацій (наприклад, Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), Рада Європи, Організація з безпеки і співробітництва у Європі (ОБСЄ) та ін.), членство у яких зобов'язує до певних дій, у тому числі і до уніфікації національного законодавства. Ще більш актуальною проблемою уніфікації та імплементації міжнародних норм права постає у зв'язку з намаганням України вступити до Європейського Союзу (ЄС). Саме це ставить перед українськими органами публічної влади завдання втілити у вітчизняне законодавство найліпші здобутки ЄС у різних сферах суспільного життя. Правова система тут не є винятком. А дотримання прав і свобод, забезпечення реалізації гарантій, передбачених у міжнародних правових актах, зокрема, міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх, взагалі має бути одним із першочергових і невідкладних завдань держави. Проте, чи це саме так, спробуємо з'ясувати у цій науковій статті.

Проблеми імплементації міжнародних стандартів виконання покарань досліджено у наукових працях і статтях таких учених, як Г. А. Аванесова, Ю. М. Антонян, З. А. Астеміров, Л. В. Багрій-Шахматов, В. А. Бадира, О. І. Бажанов, О. В. Бец, І. Л. Близнюк, І. Г. Богатирьов, А. П. Гель, О. М. Джужа, А. В. Кирилюк, С. В. Клименко, О. Г. Колб, О. В. Лисодід, В. А. Львовчкін, М. П. Мелентьєв, В. О. Меркулова,

І. С. Михалко, О. Б. Пташинський, М. С. Пузирьов, П. В. Пушкар, А. Х. Степанюк, М. О. Стручков, В. М. Трубников, С. Я. Фаренюк, С. В. Царюк, Ю. А. Чеботарьова, І. С. Яковець та ін.

Незважаючи на чималу увагу науковців до проблем дотримання прав і свобод людини, міжнародних стандартів виконання покарань в Україні, проблемі між народних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі щодо неповнолітніх та їх дотримання в Україні не приділено належної уваги. Учені розглядали її лише як частину загальної проблеми дотримання міжнародних стандартів виконання покарань, у тому числі і такого, як позбавлення волі. Проте цього недостатньо, оскільки виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх має певні особливості, наголосити на яких є одним із завдань цієї наукової статті.

Метою статті є з'ясувати, наскільки повно вдалось Україні врахувати в національному пенітенціарному (кримінально-виконавчому) законодавстві міжнародні стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх і впровадити їх на практиці.

Перш ніж розпочати розглядати описану вище проблему, потрібно з'ясувати зміст поняття «міжнародні стандарти» у контексті виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх і їх юридичну силу (обов'язковість) для держави.

Упорядники Словника іншомовних слів подають міжнародні стандарти як норму, зразок, мірило [11, с. 633], а у Великому тлумачному словнику української мови їх розуміють як норми якісних характеристик товарів, послуг тощо, що приймаються на міжнародному рівні [2, с. 343]. Водночас А. Х. Степанюк та І. С. Яковець вважають, що під міжнародними стандартами поведінки із засудженими треба розуміти прийняті на міжнародному рівні норми, принципи і рекомендації у галузі виконання покарань і діяльності органів та установ виконання покарань [13, с. 51]. Інакше кажучи, міжнародні стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх – це ухвалені повноважними міжнародними організаціями чи їх органами норми, принципи, вимоги, рекомендації тощо, які визначають правовий статус неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі на певний строк, визначають порядок і умови відбування ними покарання та служать орієнтирами для законотворчості держав-учасниць міжнародних організацій.

Попри умовність і спрощеність запропонованої нами дефініції, вона відображає суть і значення таких міжнародних стандартів, створюючи загальне уявлення про них. Водночас вдаватись у дискусію з цього приводу не будемо, тому що для розкриття суті поставленої нами проблеми достатньо і такого спрощеного розуміння міжнародних стандартів.

Окрім того, з'ясування змісту поняття недостатньо для висвітлення проблеми дотримання міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх. Необхідно розглянути процедурні аспекти досліджуваної проблеми, а саме: визначити юридичну силу міжнародних стандартів, що стосуються виконання покарання у виді позбавлення волі неповнолітніх на певний строк.

Незважаючи на переконання науковців у презумпції обов'язковості таких міжнародних стандартів, не все настільки просто. Це можна пояснити на основі аналізу змісту міжнародних документів, що містять норми права, якими встановлено стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк

стосовно неповнолітніх. Такі міжнародні стандарти класифікують за різними критеріями на певні групи. Зокрема, за ступенем зобов'язань, що виникають у процесі впровадження міжнародних стандартів у кримінально-виконавче законодавство країн, їх поділяють на обов'язкові і рекомендаційні. Першу групу міжнародних стандартів необхідно впроваджувати у національне законодавство безумовно, а другу – по змозі, залежно від соціально-економічного становища держави, після створення належних умов. Про обов'язковість міжнародних стандартів для держави можна судити з назви (рекомендація, принципи, декларація, пакт, конвенція тощо) або змісту міжнародного акта. Конвенції, пакти, міжнародні договори та інші міждержавні і міжнародні дво- чи багатосторонні домовленості є обов'язковими для їх сторін. Але зі змісту міжнародних договірних актів може впливати або їхні норми чітко вказуватимуть, що вони є рекомендаційними. Крім того, про обов'язковість міжнародних стандартів можемо дізнатися зі змісту норм національного законодавства певної країни. Наприклад, у ст. 9 Конституції України зазначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, є частиною національного законодавства України [5]. Звідси випливає, що Україна взяла на себе обов'язок дотримуватися міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх, створюючи для цього необхідні умови. Проте тут не можна не помітити, що ст. 9 Конституції України поширюється тільки на норми міжнародних договорів, а не всіх міжнародних актів. Зокрема, не підпадають під дію цієї конституційної норми вимоги, які висувають міжнародні організації до своїх учасників, вказані у деклараціях, принципах, резолюціях, рекомендаціях тощо. Хоча про обов'язок дотримання вимог, окреслених у недоговірних міжнародно-правих актах, може бути зазначено або у самому міжнародному документі, або національному законодавстві (у нашому випадку – у Кримінально-виконавчому кодексі України), або у додаткових документах, ухвалених для виконання міжнародно-правового акта, або у конвенції, ухваленій на основі декларації тощо.

Кримінально-виконавчий кодекс України (ст. 2), дублюючи зміст ч. 1 ст. 9 Основного Закону України, не розв'язує проблему обов'язковості дотримання міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх. Тому певну ясність мають вносити самі міжнародно-правові акти. Проте, якщо, наприклад, принципи, викладені у Декларації прав дитини, були згодом відображені у Конвенції про права дитини (яку ратифіковано Україною), ставши обов'язковими для держав-учасниць, то у міжнародних деклараціях дуже часто нечітко сказано про юридичну силу названих у них юридичних норм. Зокрема, може бути передбачено, що положення декларації застосовують залежно від соціально-економічних, політичних, культурних умов тощо. Тобто таке трактування можна розуміти як рекомендацію, а не зобов'язання для держав.

Водночас, не заглиблюючись в аналіз усіх імовірних труднощів імплементації міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх з огляду на соціально-економічне становище різних країн, варто наголосити, що таке обґрунтування державами свого небажання узгодити своє національне законодавство з міжнародно-правовими нормами не повинно призводити до зловживань з боку держави.

З огляду на все сказане, можемо з'ясувати, чи зуміла Україна запровадити в національне законодавство міжнародні стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх. Для цього порівняємо деякі

міжнародні стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх з нормами Кримінально-виконавчого кодексу України.

«Перелік основних міжнародних правових документів щодо осіб, які відбувають покарання за вироком суду, нараховує понад 30 найменувань, серед яких є положення загального (універсального) характеру і спеціальні міжнародні стандарти» [14, с. 117]. Серед них потрібно виділити Загальну декларацію прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та Факультативні протоколи до них, Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими, Європейські тюремні правила, Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила), Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), Правила ООН, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі (1990 р.) та ін. А з них найповніше міжнародні стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх зазначено в двох останніх з наведених вище міжнародно-правих актів. Водночас Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими, Європейські тюремні правила, Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила) також містять спеціальні норми, які пов'язані з досліджуваною нами групою міжнародних стандартів. Підпункт «е» п. 8 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями містить застереження, що неповнолітніх правопорушників треба утримувати окремо від дорослих [7]. Подібну норму містять Європейські пенітенціарні правила (п. 35.4) і Кримінально-виконавчий кодекс України. Однак Європейські пенітенціарні правила також наголошують на важливості освіти неповнолітніх засуджених і забезпеченні державою доступу таких осіб до соціальних, психологічних та освітніх послуг, до релігійної підтримки, до програм дозвілля або їх еквівалентів, які доступні їхнім одноліткам на волі (п. 35). Для цього персонал виправного закладу має проходити спеціалізовану підготовку, яка відповідає особливостям роботи (п. 81.3) [3].

Кримінально-виконавчий кодекс України не містить аналогічної спеціальної норми щодо умов відбування покарання у виді позбавлення волі стосовно неповнолітніх, але теж наголошує на потребі надання доступу до освіти, можливості сповідувати релігію тощо у місцях позбавлення волі загалом.

Отже, з наведеного випливає, що український законодавець частково зумів втілити у національному законодавстві міжнародні пенітенціарні стандарти щодо неповнолітніх засуджених, що містяться у міжнародних правових документах, які регулюють умови і порядок відбування покарання та визначають правовий статус усіх в'язнів.

Проте не всі науковці погоджуються з цим, стверджуючи, що, незважаючи на те, що чинне кримінально-виконавче законодавство переважно відповідає міжнародним документам, фактичні умови тримання засуджених в установах виконання покарань України мають значні розбіжності з міжнародними стандартами поводження та тримання засуджених [7]. І для цього є підстави. Причому не лише стосовно усіх категорій в'язнів, але і щодо неповнолітніх зокрема. Так, у ст. 143 Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) України встановлено особливості відбування покарання у виховних колоніях шляхом наведення переліку прав неповнолітніх осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Однак

законотворці не виправдано звузили права неповнолітніх засуджених, оскільки їхній перелік, наведений у ст. 143 КВК України, є вичерпним, тому у разі буквального тлумачення цієї правової норми виключається можливість користування іншими правами осіб, засуджених до позбавлення волі на певний строк. Така хиба законодавчої техніки призводить до порушення міжнародних стандартів поводження зі засудженими, які дозволяють останнім користуватись усіма правами, крім тих, що суперечать режимові відбування покарання. Тому зазначену норму КВК України потрібно доповнити частиною третьою, де варто зазначити, що у виховних колоніях засуджені мають й інші права, якими наділені особи, засуджені до позбавлення волі.

Ще одне наше зауваження щодо дотримання міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно неповнолітніх в Україні стосується дисциплінарного стягнення. Так, п. 67 Правил ООН, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі (1990 р.), заборонено застосовувати будь-які дисциплінарні заходи, які можуть заподіяти шкоду фізичному або психічному здоров'ю неповнолітнього, зокрема, такі, як поміщати в карцер, суворе чи одиночне ув'язнення тощо [9]. Проте ст. 145 КВК України допускає застосування до засуджених неповнолітніх такого заходу стягнення, як поміщення в дисциплінарний ізолятор на строк до п'яти діб з виведенням чи без виведення на навчання або роботу [6]. А це, на наш погляд, хоч і є менш суворим дисциплінарним заходом, ніж поміщення у карцер, що застосовується у виняткових випадках, після того, як інші стягнення не дали бажаного результату, але все-таки шкодить здоров'ю неповнолітнього засудженого, тому що істотно обмежує його волю. Водночас у такому разі у неповнолітнього засудженого формується зневажливе ставлення до майбутнього життя на волі, посилюється його жорстокість і він стає ще більш відчуженим. І це зважаючи на ще не сформовану особистість і нестійку психіку таких осіб. До того, не виправданість існування такого виду дисциплінарного стягнення у виховних колоніях посилюється формальним підходом до виконання закону. Тобто в усіх випадках, коли застосування інших заходів не допомогли, навіть при разовому їх застосуванні, неповнолітнього можуть поміщати в дисциплінарний ізолятор.

Звісно, зважаючи на зміст п. 5 Правил ООН, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі (1990 р.), ці Правила для фахівців виправних закладів для неповнолітніх мають виконувати роль довідкових норм [9]. Інакше кажучи, вони необов'язкові і можуть не братися до уваги законодавцем і працівниками виправних установ для неповнолітніх, позбавлених волі на певний строк.

Окрім того, наші побоювання небезпідставні і з огляду на умови відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Зокрема, згідно з ч. 1 ст. 115 КВК України норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою чотирьох квадратних метрів, а у лікувальних закладах при виправних колоніях, у виправних колоніях, призначених для тримання і лікування хворих на туберкульоз, у стаціонарі – п'яти квадратних метрів [6]. Звичайно, у вказані розміри житлової площі не враховано розміри санітарних вузлів. А це означає, що засуджений матиме достатньо місця тільки для встановлення ліжка і невеликий, вузький прохід-коридор, про що неодноразово наголошують як науковці, так і представники міжнародних організацій, які інспектують виправні заклади України. Такі умови викликають їхнє занепокоєння через те, що працівники й адміністрація досить формально підходять до виконання свої службових і посадових обов'язків і законів. До того ж, встановлені КВК України, мінімальні

розміри житлової площі у колоніях не відповідають міжнародним стандартам утримання в'язнів, у тому числі і неповнолітніх засуджених, які згідно з розробленою Європейським комітетом з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК) на основі практики Європейського суду з прав людини мають становити на менше ніж 6 м² (шість квадратних метрів) на одну особу [1, с. 123; 12]. Менші розміри камер для засуджених дозволено використовувати тільки у разі тримання у них людей упродовж не більше декількох годин, переважно для ночівлі [10, с. 100]. Інакше це вважатиметься порушенням ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в якій зазначено, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню [4], як поводження, яке принижує гідність засудженого, оскільки можливості руху, переміщення ув'язненого у такому разі надзвичайно сковані, а сам він почувається пригніченим. А суть покарання у виді позбавлення волі полягає в унеможливленні скоєння особою нових злочинів, її виправленні, позбавленні її відчуття всюдозволеності, бажання робити все, що заманеться, а не у приниженні. Інакше кажучи, міжнародні стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх вироблені так, щоб особа, яка відбуває покарання, почувалась особистістю, частиною суспільства, яка, однак, має зазнати певних обмежень чи незручностей за свою попередню злочинну поведінку, за порушення встановлених соціумом правил співжиття.

Зважаючи на це, ч. 1 ст. 115 КВК України, як і ст. 145 цього ж кодексу, треба привести у відповідність до міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх зокрема і засуджених загалом. Це можна зробити шляхом внесення змін у ч. 1 ст. 115 КВК України у частині мінімальної норми житлової площі на одного засудженого, збільшивши її хоча б до шести квадратних метрів. Водночас, що стосується дисциплінарних стягнень (ст. 145 КВК України), то тут потрібно скасувати такий вид стягнення, як поміщення в дисциплінарний ізолятор на строк до п'яти днів з виведенням чи без виведення на навчання або роботу, оскільки він може заподіяти шкоду психічному здоров'ю неповнолітнього засудженого.

Така позиція є обґрунтованою і з огляду на норми ст. 1 і 3 Конституції України, відповідно до яких Україна як соціальна держава взяла на себе зобов'язання утверджувати і забезпечувати права та свободи людини. Тобто Україна зобов'язана впроваджувати найліпші досягнення у галузі міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Продовженням описаної вище проблеми з умовами проживання неповнолітніх, позбавлених волі на певний строк, є дотримання рекомендацій, передбачених Мінімальними стандартними правилами поводження з ув'язненими (п. 9) і Європейськими пенітенціарними правилами, щодо умов проживання в'язнів. Зокрема, йдеться про їх окреме проживання у камерах. Так, у п. 9.1 Мінімальних стандартних правил поводження з ув'язненими зазначено, що там, де в'язні ночують у камерах або кімнатах, кожен із них повинен мати окрему камеру або кімнату. Якщо ж з особливих причин, таких, як тимчасове перевантаження тюрми, центральному в'язничному управлінню доводиться відмовитися від цього правила, все одно розміщувати двох в'язнів в одній камері або кімнаті є небажаним [7]. А згідно з п. 18.5–18.6 Європейських пенітенціарних правил ув'язнених зазвичай треба розміщати на ніч в окремих камерах, за винятком тих випадків, коли їм зручніше розташовуватися разом з іншими ув'язненими [3]. Натомість КВК

України з цього приводу вказує тільки те, що засудженим надається індивідуальне спальне місце і постільні речі (ч. 2 ст. 115) [6]. Тобто засуджені можуть утримуватись і спільно, по декілька осіб в одній камері. Загалом проблеми тут немає, якщо будуть забезпечені належні умови охорони і нагляду за засудженими, зокрема, неповнолітніми, позбавленими волі на певний строк. Проте стурбованість зумовлює формальне виконання норм кримінально-виконавчого законодавства, зокрема, стосовно дотримання вимог щодо розміру загальних камер у виховних колоніях. Водночас такі побоювання підтверджуються багатьма звітами КЗК (Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. – М. К.) і практикою Європейського суду з прав людини [10]. Навіть попри те, що вони стосуються здебільшого виправних колоній, арештних домів тощо, а не виправних закладів, де відбувають покарання неповнолітні, засуджені до позбавлення волі на певний строк.

Подібна ситуація з дотриманням у пенітенціарному законодавстві України рекомендацій, передбачених п. 30 Правил ООН, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі (1990 р.), щодо утримання неповнолітніх засуджених у відкритих виправних закладах з обмеженими заходами безпеки [6], про що у КВК України нічого не сказано.

І, нарешті, можемо звернути увагу на недотримання на практиці такого міжнародного стандарту виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх, як відбуття покарання в пенітенціарній установі, розташованій поблизу від міста проживання або місць соціальної реабілітації [3]. Його продубльовано у ч. 1 ст. 93 КВК України, де сказано, що засуджений до позбавлення волі відбуває весь строк покарання в одній виправній чи виховній колонії, як правило, у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до його місця проживання до засудження або місця постійного проживання родичів засудженого.

Згідно з Додатком до постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 343 «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» [8] діють 6 виховних колоній – 5 для чоловіків і 1 (Мелітопольська, у Запорізькій області) жіноча, які розташовані у Волинській, Рівненській, Харківській, Полтавській, Чернігівській і Запорізькій областях. Тобто майже всі виховні колонії розміщені у західній і північній Україні, що ускладнює дотримання п. 17. 1 Європейських пенітенціарних правил і ч. 1 ст. 93 КВК України.

Окрім того, таке розташування виховних колоній в Україні ускладнює можливості залучення неповнолітніх засуджених до праці, оскільки не всі із вказаних установ мають свої підприємства. У західній Україні діє тільки Державне підприємство «Підприємство Самбірської виховної колонії управління Державної пенітенціарної служби України у Львівській області», а в інших регіонах – ще 2 (по 1 в Запорізькій і Харківських областях при виховних колоніях).

Отже, підсумовуючи викладене у цій статті, доходимо висновку, що загалом у національному кримінально-виконавчому (пенітенціарне) законодавстві дотримано міжнародні стандарти виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх. Проте зафіксовано переважно формальне ставлення до імплементації міжнародних правових норм, оскільки чимало рекомендацій не втілено у чинному КВК України, на основі якого будується пенітенціарне законодавство нашої держави, або втілено частково. Це зумовлено тим, що рекомендацій

не обов'язково, а тільки бажано дотримуватися. Як правило, їх виконують, якщо для цього є належне політичне чи економічне підґрунтя.

Водночас чимало норм кримінально-виконавчого законодавства потребує змін, доповнень і уточнень. Зокрема, найбільше занепокоєння викликають мінімальні норми для житлових приміщень у виховних колоніях, які не відповідають міжнародним стандартам поведіння із засудженими, що своєю чергою призводить до порушення Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань.

Також треба покращити умови відбування неповнолітніми покарання у виді позбавлення волі на певний строк, створивши умови для відбування покарання відповідно до п. 17. 1 Європейських пенітенціарних правил і ч. 1 ст. 93 КВК України.

Зазначимо, що розглянуті у цій статті проблеми є тільки частиною усіх труднощів, які виникають під час упровадження міжнародних стандартів виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк щодо неповнолітніх. Однак сподіваємося, що їх буде розв'язано якнайшвидше, а запропоновані нами поради щодо вдосконалення національного кримінально-виконавчого законодавства будуть взяті до уваги законотворцями.

Список використаних джерел

1. Ащенко О. М., Човган В. О. Українське пенітенціарне законодавство у світлі стандартів Комітетів проти катувань ООН та Ради Європи / передм. М. М. Гнатівського; за заг. ред. Є. Ю. Захарова. Харків: Права людини, 2014. 332 с.
2. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Т. В. Ковальова. Харків: Фоліо, 2005. 767 с.
3. Європейські пенітенціарні правила, ухвалені Комітетом Міністрів 11 січня 2006 року на 952-й зустрічі Заступників Міністрів (Рекомендація № R (2006) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць): Додаток до Рекомендації № R (2006) 2. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032/conv/print1475943322537250
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року (зі змінами і доповненнями) // Голос України від 10.01.2001 року. № 3.
5. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами і доповненнями) : закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Кримінально-виконавчий кодекс України (зі змінами і доповненнями) : Закон України № 1129-IV від 11.07.2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3–4. Ст. 21.
7. Мінімальні стандартні правила поведіння з в'язнями, ухвалені 30.08.1955 року, схвалені Резолюцією Ради Безпеки ООН № 663 СІ (XXIV) від 31 липня 1957 року, переглянуті згідно з Резолюцією Ради Безпеки ООН № 1984/47 від 25 травня 1984 року : права людини і професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій. Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам; Київ, 1996. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_212/conv/print1475761819107782
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 року № 343 «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» // Урядовий кур'єр. 28.05.2016 року. № 100.
9. Правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі : права людини і професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій. Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам; Київ, 1996. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_205/conv/print1475761819107782

10. Пушкар П. В. Заборона катувань та інші форми жорстокого поводження чи покарання: застосування практики Європейського суду з прав людини // Європейський суд з прав людини. Судова практика. Київ, 2011. С. 50–113.
11. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничук. Київ: Голов. ред. УРЕ, 1977. 775 с.
12. Справа «Іглін проти України» (Заява № 39908/05) від 12 січня 2012 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_780/conv/print1484902228239594
13. Степанюк А. Х., Яковець І. С. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України. Харків: ТОВ «Кроссруд», 2007. 184 с.
14. Ткачова О. Міжнародні документи щодо поводження із засудженими і політика України у сфері виконання покарань // Юридична Україна. 2010. №12. С. 116–120.

References

1. Aschenko, O. M., Chovhan, V. O. (2014). *Ukrains'ke penitentsiarne zakonodavstvo u svitli standartiv Komitetiv proty катуvan' OON ta Rady Yevropy*. Kharkiv: Prava liudyny.
2. Koval'ova, T. V. (2005). *Velykyj tlumachnyj slovnyk ukrains'koi movy*. Kharkiv: Folio, 2005.
3. *European Penal Rules*, accepted by Committee of Ministers on January, 11, 2006 on 952th to meeting of Deputies of Ministers (Recommendation № of R (2006) of 2 Committees of Ministers of states-participants): Addition to Recommendation № R (2006) 2. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032/conv/print1475943322537250
4. European Convention on Human Rights 04.11.1950. (2001). *Holos Ukrainy*, 3.
5. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine 28.06.1996. (1996). *Supreme Council of Ukraine*, 30. Art. 141.
6. Criminally-executive code of Ukraine: Law of Ukraine 11.07.2003. (2004). *Supreme Council of Ukraine*, 3–4. Art. 21.
7. *Standart Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, accepted in 30.08.1955, Security of the UNO № Councils approved by Resolution 663 CI (XXIV) on July 31, 1957, Security of the UNO № Councils revised according to Resolution 1984/47 on May 25, 1984. Prava liudyny i profesijni standarty dlia pratsivnykiv militsii ta penitentsiarnykh ustanov v dokumentakh mizhnarodnykh orhanizatsij. Ukrains'ko-amerykans'ke biuro zakhystu prav liudyny* (1996). Amsterdam-Kyiv.
8. Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine on May 18, 2016 № 343 «Some of the optimization of central executive system of Justice». (2016). *Uriadovij kur'ier*, 100.
9. *Rules of United Nations of defence of minor prisoners. Prava liudyny i profesijni standarty dlia pratsivnykiv militsii ta penitentsiarnykh ustanov v dokumentakh mizhnarodnykh orhanizatsij. Ukrains'ko-amerykans'ke biuro zakhystu prav liudyny* (1996). Amsterdam-Kyiv.
10. Pushkar, P. V. (2011) *Zaborona катуvan' ta inshi formy zhorstokoho povodzhennia chy pokarannia: zastosuvannia praktyky Yevropejs'koho sudu z prav liudyny. Yevropejs'kyj sud z prav liudyny. Sudova praktyka*. Kyiv, 2011. 50–113.
11. Mel'nychuk, O. S. (1977). *Slovnyk inshomovnykh sliv*. Kyiv: Holov. red. URE, 1977.
12. Inglin vs. Ukraine (Statement № 39908/05). Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/-show/974_780/conv/print1484902228239594
13. Stepaniuk, A. Kh., Yakovets', I. S (2007). *Vtillennia mizhnarodnykh standartiv u praktyku diial'nosti kryminal'no-vykonavchoi systemy Ukrainy*. Kharkiv: TOV «Krossrud».
14. Tkachova, O. (2010). *Mizhnarodni dokumenty schodo povodzhennia iz zasudzhennyh i polityka Ukrainy u sferi vykonannia pokaran'*. *Yurydychna Ukraina*, 12, 116–120.

Стаття: надійшла до редакції 01.03.2017
прийнята до друку 22.03.2017

**SOME PROBLEMS OF INTRODUCTION
IN NATIONAL LEGISLATION OF UKRAINE
AN INTERNATIONAL STANDARDS OF IMPLEMENTATION
OF PUNISHMENT AS IMPRISONMENT ON A CERTAIN TERM
IN RELATION TO JUNIORS**

M. Kuzma

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: mariakuzma93@gmail.com*

This article is devoted to the basic divergences between the rules of Penitentiary Code of Ukraine and international standards of applying to juniors such punishment as imprisonment on a certain term. Namely, the standards set forth in international legal acts that are used in Ukraine are examined. The relevant changes concerning perfection of current national penitentiary legislation are proposed. In particular, the author construed the term «international standards» and proposes his own definition of international standards of applying the imprisonment to juniors in order to reach the correct understanding of the content of the article. At the same time attention is paid to the fact that presumption of obligatoriness of international legal acts refers to international agreements only. In addition, the author marks that the Ukrainian penitentiary legislation is imperfect. This concerns the conditions of serving the imprisonment by juniors on a certain term. The problems are as follows: narrower rights of juniors in comparison with the rights of other convicted persons because of the errors of legislative technique; impositions of too severe punishments, that worsen or can worsen a mental health of the junior. In addition to this, the author states that non-obligatory rules that contained in international legal acts are implemented in a national legislation formally, as optional norms.

The author pays special attention to the existence of such type of disciplinary penalty as placement to an insulator within five days with or without releasing the prisoner to studies or work. Such provision abuses the international standards of imprisonment of the juniors. Therefore, it must be amended.

An author supports the position of the scientists, that mark a necessity in changing the size of the chamber area. This also concerns the chambers of juniors that are imprisoned on a certain term. It is necessary to avoid the formal attitude of administrations of colonies toward implementation of the legislation requirements. In addition, that small sizes of dwelling place for one convicted person are infringement of his honour and dignity and simultaneously constitutes the violation of the fundamental rights and freedoms of human being.

In the end, the article describes the failure to observe the requirement about the maximal closeness of places of serving the imprisonment to the residence of convicted or their relatives.

In conclusion, the author hopes, that proposals mentioned in the article will be taken into account and the relevant legislation will be improved.

Keywords: correctional facility, minor juvenile (prisoners), international standards of applying to juniors imprisonment on a certain term, international legal documents (acts), implementation, penitentiary legislation.